

המועד כמפגש | אביה טובי

עיון בפרשיית המועדות בספר ויקרא

אחד הביטויים שכל טירון לומד במהלך שירותו הצבאי הוא: "זמנים זה קודש!" (השגיאה במקור): לא משנה מה יהיה, מה יקרה ומהן הנסיבות - אתה חייב לעמוד בזמן שהגדירו לך. החוויה הצבאית יוצרת מציאות אמביוולנטית: מצד אחד ישנו תסכול עמוק מכך שאתה מוגבל בזמנים לאכילה או למנוחה, אולם מהצד שני אתה מכיר בכך שזמן זה זמן, וקידוש הזמן גורם להצבת גבולות. מעבר לכך, הזמן מאפשר לעבוד כמערכת כוללת, ובלעדיו אין קיום כחברה (ופשוט שאין צבא). המועדים של לוח השנה העברי מציגים נקודות זמן מהותיות בקשר בין עם ישראל לריבונו של עולם - כל מועד והייחוד שלו. הם מציעים לעם ישראל להיפגש עם הקב"ה כעם, כחברה, ולא רק כיחידים.

- לאורך כל ספר ויקרא מופיעים שלושה סוגי קדושה הקיימים במרחב הציבורי:
- א. פרקים א'-י"ז עוסקים בקדושת המקדש וקודשיו - כלומר, בקדושת המקום.
  - ב. פרקים י"ח-כ"ב עוסקים בקדושתו של האדם הפרטי ובקדושתם של הכוהנים - קדושת האדם.
  - ג. פרק כ"ג עוסק בקדושת הזמן - קדושה שכולם מחויבים לחוות במועדי ישראל הנחגגים במעגל השנה. בקדושה זו נתעמק במאמר זה.

פרשת המועדות בספר ויקרא מיוחדת משאר פרשיות המועדות שבתורה בביטוייה הייחודיים ובהיבט החקלאי שהיא נוסכת אל תוך המועדים.¹ במהלך המאמר אציג את הייחודיות של פרשת המועדות שבספר ויקרא מתוך רצון להבין את מורכבותה של הפרשה ולברר את אופייה המיוחד, ולבסוף להדגיש את המשמעות הגדולה של המועדים בלוח השנה היהודי.

מקראי קודש: לזמן את המועד

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם מוֹעֲדֵי ה' אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֵלֶּה הֵם מוֹעֲדֵי: שְׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מִלְּאֲכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שִׁבְתָּ שְׁבִתוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ כָּל מִלְּאֲכָה לֹא תַעֲשׂוּ שְׁבִתָּהּ הוּא לַה' כָּל כָּל מוֹשְׁבֵתֵיכֶם: אֵלֶּה מוֹעֲדֵי ה' מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם:²

פסוקים אלו מהווים את הפתיחה לפרשת המועדות. בתחילה נראה כי הפתיחה היא פסוק ב': "מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קדש אלה הם מועדי", אולם לאחר הציווי על השבת, בפסוק ד', מופיעה פתיחה נוספת: "אלה מועדי ה' מקראי קדש אשר תקראו אותם במועדם". מה פשר כפילות זו? כך מסביר הרמב"ן:

והזכיר השבת במועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קדש, שגם הוא יום מועד נקרא אותו מקרא קדש. ואחר כן הבדיל שאר המועדות ממנו, ואמר אשר תקראו אותם במועדם, כלומר באי זה יום מן השבוע שיגיעו בו, כי השבת קבוע הוא, ביומו יבא לא נצטרך לקרוא אותו במועדו. ועל דעת רבותינו "אשר תקראו אותם במועדם", רמז לעיבורים, שתקראו אותם להם מועדים.³

לפי הרמב"ן, פסוק ב' מהווה פתיחה כללית לכלל המועדים, כולל יום השבת - הנחשב כאן גם כ"מקרא קודש" - ופסוק ד' מהווה פתיחה ספציפית למועדים שאינם שבת, מועדים הצריכים הכרזה של בית הדין. לפי הרמב"ן ההכרזה מהותית

¹ שתי פרשיות המועדים בספר שמות (פרקים כ"ג, יד-יח; ל"ד, יח-כה) עוסקות בשלושת הרגלים בתמצות בלי הרחבה על משמעותו של כל רגל ורגל; הפרשיה בספר במדבר (פרקים כ"ח וכ"ט) מתמקדת רק בהיבט הפולחני-מקדשי, בקורבנות ובנסכים, של המועדים; והפרשיה בספר דברים (פרק ט"ז, א-יז) עוסקת מתמקדת בהיבט של מקום החגיגה: "במקום אשר יבחר ה'" - יחד עם כל עם ישראל. וראה גם: ספרי דברים, פיסקא קכז.

² ויקרא כ"ג, א-ד.

³ רמב"ן על התורה שם, פס' ד.

להבדל בין שבת למועד: מועד נקבע רק ע"י הכרזה - "מקדש ישראל והזמנים! - ישראל דקדשינהו לזמנים"⁴.

בעצם, המועד יוצר יחס דואלי בין ישראל לקב"ה: הקב"ה מצווה אותנו לקדש את המועדים ואנו מקדשים אותם ע"י הכרזה. נמשיך עם פירוש הרמב"ן:

וטעם מקראי קדש - שיהיו ביום הזה כולם קרואים ונאספים לקדש אותו, כי מצוה היא על ישראל להקבץ בבית הא-להים ביום מועד לקדש היום בפרהסיא בתפלה והלל לאל בכסות נקיה, ולעשות אותו יום משתה. [...] והנה "מקרא קדש", מלשון קרואי העדה [...] המקומות שנקראים שם שיתקבצו בהם קרואי העדה. ואונקלוס עשאו מלשון אשר יקרא אתכם באחרית הימים (בראשית מ"ט, א), לשון מאורע, בכל יום שיארעו תעשו אותם קדש.⁵

הרמב"ן מסביר שיש לייחד את המועד ולהפוך אותו ליום לא שגרתי בחיינו - יום של התקבצות, יום של אכילה יתרה משאר הימים הרגילים, יום של לבישת בגדים חגיגיים, יום של קידוש במעשים את אותו "מקרא קודש". כך מקבל המועד משמעות חדשה, משמעות אחרת משאר ימי השבוע.

גם בגמרא בפסחים מקבל המועד אופי אנושי ואישי יותר:

שנאמר "ושמחת בחגך", במה משמחם? ביין. רבי יהודה אומר: אנשים בראוי להם ונשים בראוי להן. אנשים בראוי להם - ביין, ונשים במאי? תני רב יוסף: בבבל - בבגדי צבעונין, בארץ ישראל - בבגדי פשתן מגוהצין. תניא רבי יהודה בן בתירא אומר: בזמן שבית המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר שנאמר "וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה' א-להיך", ועכשיו שאין בית המקדש קיים, אין שמחה אלא ביין, שנאמר "ויין ישמח לבב אנוש".⁶

ר' יהודה קובע שהמצווה של שמחת החג אינה אחת - שתיית יין - אלא מתקיימת אצל כל אחד לפי מדרגתו ולפי תחושתו האישית: אתה אוהב רביולי - תאכל רביולי! אתה אוהב קבבוני טלה - תאכל קבבוני טלה!

⁴ בבלי ברכות, מ"ט, א.

⁵ רמב"ן ויקרא, כ"ג, ב.

⁶ בבלי פסחים, ק"ט, א.

דבר זה בא לידי ביטוי גם בסיפא, בדברי ר' יהודה בן בתירא. ר' יהודה בן בתירא מתאר את השמחה בזמן בית המקדש כאשר אכלו את הבשר של קרבנות השלמים. אכילת השלמים משלבת את השמחה של העם יחד עם זו של הקב"ה: מקיימים את הצייווי הא-לוהי להקריב קרבן ובסופו של דבר גם אוכלים מבשר הקרבן עצמו. לפי הגמרא גם כשאין בית מקדש, גם כשאין בשר קרבנות שלמים, יש לשמוח במה שיש כאן ועכשיו (ולייחל שנזכה לשמוח בעתיד באכילת בשר קרבנות שלמים של חג).

כך מקרא הקודש מתגלה כמפגש בין הא-לוהי לאנושי: תחילתו בהכרזה של בית הדין, ואחריתו במעשים ההופכים את היום לקדוש. מעשים אלו מפגישים בין המערכות השונות⁷ ויוצרים שיתוף ודיאלוג בין ה' לאדם המקדש את המציאות ופועל בה.⁸

מנחם בולה בפירושו לספר ויקרא ('דעת מקרא') מסביר ששורש המילה "מועד" הוא וע"ד, כלומר: **התועדות, פגישה**.⁹ לפי פירושו, הביטוי "מועדי ה'" מלמד שהמועדים הם זמנים בהם יש הזדמנות להיפגש עם הקב"ה.

שונה השבת משאר המועדים שאינה צריכה הכרזה. אולם מדוע גם היא נקראת "מקרא קודש"? כי "שֶׁבֶת הוּא לֵה"י¹⁰ - השבת כולה היא לה', לכבודו של ה', ולא לכבודו של האדם.¹¹ בנוסף, השבת נקראת "שבת שבתון", ביטוי המבטא את השביתה המוחלטת ממלאכת האדם. לא רק זאת, על השבת אין האדם מכריז אלא הקב"ה בעצמו, כשהשבת מכונה "מקרא קודש" אין התייחסות לאדם אלא רק לקריאה האלוקית ליום השביעי כקדוש.

הפסיביות והאקטיביות במועדים

ביטוי נוסף לשוני בין שבת ליום טוב הוא איסור עשיית מלאכה.

⁷ הרב ברוך גיגי, 'מועדי ה' מקראי קודש', בתוך: **תורת עציון**, ויקרא, עמ' 293.

⁸ הרב אורי שרקי, באתר 929: <https://www.youtube.com/watch?v=1A36rCj7GpI>

⁹ למשל, שמות כ"ט, מב.

¹⁰ ויקרא כ"ג, ג.

¹¹ ולכן, 'לכבודו של אדם' אלו המועדים.

בפרשה שלנו נאמר על המועדים "כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ", למעט שבת ויום כיפור, עליהם נאמר: "כָּל מְלֶאכֶה לֹא תַעֲשׂוּ"¹², שביתה מוחלטת מכל עבודה ומכל מלאכה. מהפסוק בספר שמות "כָּל־מְלֶאכֶה לֹא־יַעֲשֶׂה בָּהֶם אֵן אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְכָל־נַפֶּשׁ הוּא לְבַדּוֹ יַעֲשֶׂה לָכֶם"¹³, נלמד שאסור לעשות מלאכה לשם עבודה, אבל מותר לעשות מלאכה לשם שמחת יום טוב.¹⁴ מובן מהפסוק שמלאכת אוכל נפש היא המלאכה היחידה שהותרה במועד שכן היא לשם שמחת המועד וצרכי ה'אוכל נפש'.

הרב סולובייצ'יק בנאומו 'קדושה ואיסור מלאכה' מסביר את השילוב של הקדושה ואי עשיית המלאכה במועדים:

על כן, כאשר אנו אומרים כי השבת והחגים הם ימים שזכו ל"קדושת היום", כוונתנו לומר שהם ניהנו בייחודיות, שהם מרוחקים מימות השגרה. הם הוקצו להיות ימים של הפסקה, ימים הקוטעים את שגרת ימות המלאכה. השגרה האנושית, אשר לא השתנתה מהותית במהלך אלפי השנים, מתוארת באורח נפלא במזמור "ברכי נפשי": "תזרח השמש יאספון ואל מעונתם ירבצון. יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב" (תהלים ק"ד, כב-כג). מונוטוניות זו פוסקת כשאר היום הוא יום קדוש. גם ביום קדוש, כמובן, זורחת השמש. היקום איננה שונה מבחינה פיסקלית. גם ביום הקדוש כפירי האריות רובצים במעונותיהם. אך יום זה הוא יום שונה: האדם איננו יוצא לפועלו או לעבודתו. שינוי בולט זה בסדר יומו של האדם מקדש את היום.¹⁵

לפי הרב סולובייצ'יק איסור עשיית מלאכה במועד מהווה עצירה וניתוק מחיי היומיום. העצירה מזמינה את האדם להתבונן במשמעות האמתית של המועד ולהתרכז בזמן הקדוש שחל עכשיו. לולא איסור עשיית המלאכה לא היינו יכולים להגיע לקדושה שהמועד מציע לנו.

האקטיביות של המועד באה לידי ביטוי גם במצוות. המצוות מביאות לקדושה עילאית, לקשר בין האדם לא-להים שמגיע לא דרך אי-עשייה ושביתה (כמו בשבת) אלא דווקא דרך עשייה אקטיבית. בשבת יש שביתה מוחלטת - לא תעשה - בלי שום מצוות אקטיביות. במועד, לעומת זאת, יש אקטיביות מעשית - מצה,

¹² ויקרא כ"ג, ג, לא (בהקבלה).

¹³ שמות י"ב, טז.

¹⁴ כך לפי פירושו של מנחם בולה בדעת מקרא על אתר.

¹⁵ 'ימים קבועים: חנוכה ופורים', על התשועות, עמ' 111-113.

סוכה, שופר וכדומה. מצוות עשה שהזמן גרמן מייחדות את המועדים ומבדילות אותם מימי החול ואף מן השבת.

המהות המיוחדת של המועד מתבררת גם בתור מעצור של החיים. החיים יכולים להביא את האדם למצב בו הוא טרוד ושקוע כל כולו, וכך יכול להיווצר מצב בו הוא שוכח את שורש נשמתו. לשם כך בא המועד: בעזרתו אנו מתעלים מעבר לעולם המוגבל שבו אנו חיים.¹⁶

המועד משפיע על ימות החול, על החיים עצמם, כיוון שהוא הופך אותם לימים קדושים. במועד האדם מכוון את עבודתו ומתבונן בתפקידו בעולם המעשה, זאת כאשר הוא מקיים את המלאכות המשמחות. כך הוא יכול לקבל פרספקטיבה חדשה שתוציא אותו מהשעבוד לעבודה היומיומית אל המַעְבָּר שבחיים, אל התיקון והברכה.¹⁷

בכל מושבותיכם: חגיגה כלל ארצית

פרשת הנפת העומר הינה פרשה סתומה שלאחריה מבוארים ענייני ספירת העומר וקרבת חג השבועות. העובדה שפרשה זו סתומה מעידה על כך שיש קשר בין שתי הפרשיות, הנפת העומר בפסח והנפת שתי הלחם בשבועות.

הנפת העומר בפסח מסמלת, ראשית, את נקודת ההתחלה שהיא יציאת מצרים, מבחינה היסטורית, ואת הבשלת השעורים למאכל בהמה, מבחינה חקלאית. לעומת זאת הנפת שתי הלחם בחג השבועות מסמלת את הבשלת החיטה למאכל האדם, ולחילופין, את ההגעה למדרגה המתוקנת: קבלת התורה.¹⁸ על כן, בתקופה זו של ספירת העומר אנו עוברים תהליך פנימי של הבשלה והתבגרות.¹⁹ ישנה התעלות מחג הפסח, שבו היה אסור לאכול לחם, לחג השבועות, חג בו מותר, ואף חובה, לאכול לחם הנרצה לקרבן.²⁰

¹⁶ גם שבט אנו עולים למדרגה יותר גבוהה: אנו מתבטלים להנהגה הא-להית ושובתים מכל מלאכה כדי שנוכל לקלוט את השפע שא-להים משפיע לנו ביום השבת. העלייה שמציע המועד גדולה יותר משום שהיא יותר קרובה אלינו בחוויה האנושית, כאמור.

¹⁷ רעיון יפה זה ראיתי אצל הרב אליעזר מלמד בפניני הלכה, מועדים, ג', א.

¹⁸ דבר שלא מוזכר ברובד הפשטני של הפסוקים.

¹⁹ הרב יהודה ליאון אשכנזי (מניטו) מקביל את השלבים האלה לדימויים 'כלי' ו'אור', השאולים מעולם הקבלה. יציאת מצרים היא גאולת ה'כלי' של עם ישראל, ומתן תורה הוא גאולת הנשמה, ה'אור', של האומה. ראה: מספר למשיח, עמ' 190.

²⁰ מתוך מאמרו של הרב רא"ם הכהן, 'ההנפה המקדשת', אתר האינטרנט של הישיבה:

שני ביטויים מרכזיים מוזכרים לראשונה בפרשת העומר - "חוקת עולם" ו"בכל מושבותיכם". הביטוי "חוקת עולם" מציין שציוויים אלו נוהגים לדורות. "בכל מושבותיכם" בא לחזק ולומר שבכל מקום שאתם יושבים, אפילו אם אתם מחוץ לארץ אתם צריכים לקיימם.²¹ החג איננו נחגג רק במקדש אלא בכל מקום בו האדם יכול לחגוג, גם בביתו הפרטי.

כאן המועדים מקבלים פן נוסף מעבר לפן ההיסטורי. הנפת העומר בפסח (זמן האביב), שתי הלחם בשבועות (תחילת הקיץ) וארבעת המינים בסוכות (סוף הקיץ-תחילת הסתיו), מבטאים שילוב של מרכיבים מעולם האדמה בתוך מצוות החג כהודאה לה' על השפע הכלכלי שזיכה אותנו. הרגלים מבטאים את הקשר שיש לאדם אל אדמתו (אדם-אדמה), את החיבור הפרטי ביניהם.²² גם העובדה שבפרק שלנו אין ציווי לעלות לרגל מחזקת את האופי הפרטי-לוקלי של המועדים.

החדש השביעי הזה: ראש השנה ויום הכיפורים

כפי שכבר אמרנו בפתיחה, פרשתנו מיוחדת בכך שהיא עוסקת בתכלית ובמהות המיוחדת של כל מועד ומועד. על אף זאת, היא גם מתייחסת גם למכלול המועדים כולו, למעגל לוח השנה היהודי. כך ננסה לעיין במיקומם של ראש השנה ויום כיפור בתוך מעגל המועדים:²³

דָּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם שַׁבְּתוֹן זָכוֹן תְּרוּעָה מְקַרָּא קֹדֶשׁ: כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לָהּ;²⁴

http://otniel.org/cat_lesson/%D7%90%D7%9E%D7%95%D7%A8

²¹ לדוגמא: החדש אסור מהתורה בכל מקום, בין אם אתה בארץ ובין אם אתה בחוץ לארץ.
²² יעקב מילגרום בספרו ויקרא - ספר הפולחן והמוסר מעלה נקודה מעניינת: ישנו הבדל גדול בין העלייה לרגל של חג השבועות וחג הסוכות לעלייה לרגל של חג הפסח. בשבועות ובסוכות, יש ציווי לכל מי שנמצא בבית, כולל המעמדות הנחותים, ללוות את אבי המשפחה בעלייה לרגל, ואילו בפסח הציווי נעדר. ההסבר של מילגרום מעלה שהאדם ממהר לשוב לשדותיו ולטפל בהם: "ופנית בבוקר והלכת לאהליך" (פסוק ז'). זה מסביר שהתקופה שבין פסח לשבועות (האביב) במזרח הקדום נחשבה כתקופה מסוכנת לחקלאות, שכן ישנן תופעות שיכולות להזיק לשדות.
²³ גם הם מתחברים לחטיבה אחת ע"י הפרשיה הסתומה המפרידה ביניהם.
²⁴ ויקרא כ"ג, כד-כה.

הביטויים המיוחדים של מועדי החודש השביעי הם 'זכרון ו'תרועה'. כדי להבין את משמעות הביטויים הללו נפנה לאזכור אחר שלהם, בפרשת החצוצרות בספר במדבר:

וְקִי־תָבֹאוּ מִלַּחֲמָה בְּאַרְצְכֶם עַל־הַצָּר הַצָּרֵר אֶתְכֶם וְהִרְעַתְם בְּחִצְצוֹת וְנִזְכַּרְתֶּם לִפְנֵי ה' אֶ-לֹהֵיכֶם וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאִיְבֵיכֶם: וּבַיּוֹם שִׁמַּחְתֶּם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרֵאשֵׁי חֲדָשֵׁיכֶם וּתְקַעְתֶּם בְּחִצְצוֹת עַל עַלְתֵיכֶם וְעַל זִבְחֵי שְׁלָמֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְזִכְרוֹן לִפְנֵי אֶ-לֹהֵיכֶם אֲנִי ה' אֶ-לֹהֵיכֶם:²⁵

לפי הפסוקים, במצב של מלחמה יש להריע בחצוצרות וזאת על מנת שא-להים ייזכר בנו. אמנם, בעת הקרבת קרבנות המועדים יש לתקוע, וגם זאת כדי לעורר את הזיכרון לפני א-להים. הזכירה של התרועה והתקיעה קשורה לראש השנה שהוא יום "זכרון תרועה". תרועת השופר מחברת גם בין ראש השנה ליום הכיפורים - גם ביום הכיפורים מריעים: "וְהִעֲבַרְתָּ שׁוֹפֵר תְּרוּעָה בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּעֶשׂוֹר לַחֲדָשׁ בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים תַּעֲבִירוּ שׁוֹפֵר בְּכָל אֲרָצְכֶם".²⁶

השופר צופן בתוכו מסר מיוחד: הוא פועל גם על המשמיע וגם על השומע. לפי פרשיית החצוצרות אפשר לומר כי מטרת מועדי החודש השביעי היא להפוך את הדין לרחמים בזכות קול של השופר. הגמרא בראש השנה²⁷ דנה האם עדיף לתקוע בשופר העשוי מקרן יעל פשוטה, המבטא את התעלות האדם אל השמים,²⁸ או בשופר כפוף של איל, המבטא את התעוררות האדם עצמו. לדעתו, יש לכלול את שתי התנועות גם יחד: גם התכנסות של האדם אל עצמו ועשיית חשבון נפש, וגם פנייה החוצה לא-להים.

אולם, למרות החיבור העקרוני לראש השנה, יום הכיפורים עומד בפני עצמו כיום של התקרבות וטהרה המתבצעת על ידי שמיא:

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: אֵךְ בְּעֶשׂוֹר לַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכִּפּוּרִים הוּא מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם וְהִקְרַבְתֶּם אֵשֶׁה לַה': וְכָל מְלֹאכָה לֹא תַעֲשׂוּ בַעֲצָם הַיּוֹם הַזֶּה כִּי יוֹם כִּפּוּרִים הוּא לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לִפְנֵי ה' אֶ-לֹהֵיכֶם: כִּי כָל הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר לֹא תַעֲנֶה בַעֲצָם הַיּוֹם הַזֶּה וְנִקְרְתָה מַעֲמִיָּה: וְכָל הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה כָּל מְלֹאכָה בַעֲצָם הַיּוֹם הַזֶּה וְהִאֲבִדְתִּי אֶת

²⁵ במדבר י', ט-י.

²⁶ ויקרא כ"ה, ט.

²⁷ בבלי ראש השנה, כ"ו, א.

²⁸ כפי שירה של נעמי שמר: "שנה הלכה שנה באה ואני כפיי ארימה".

הנפש ההוא מקרב עמה: כל מלאכה לא תעשו חקת עולם לדורתיכם בכל משבתיכם: שבת שבתון הוא לכם וענייתם את נפשתיכם בתשעה לחדש בערב מערב עד ערב תשבתו שבתכם:²⁹

המילה 'אך' מנגידה את יום כיפור משאר המועדים כיום האסור בכל מלאכה ושחובה לצום בו. ביום הכיפורים אולחים המכפר על עם ישראל הוא האקטיבי, ולכן אנו מצווים לשבות בו שביטה מוחלטת. לשביטה מתלוות אזהרות - "ונכרתה מעמיה", "והאבדתי את הנפש ההיא מקרב עמה" - המתארות יום בעל אופי מורכב ושונה משאר מועדי השנה, יום של כפרה, טהרה וחשבון נפש. השמחה והחגיגות המלבישות את החגים אינן קיימות ביום כיפור. האבן עזרא מסביר את טעם השביטה: "כדי שלא יהיו הנפשות מתעסקות בעסקי העולם הזה חוץ מבקשת כיפור העוונות".³⁰

ראש השנה ויום הכיפורים כלולים גם הם במערכת המועדים, אך מתפקדים כשני מועדים נוספים לשלושת הרגלים. שלושת הרגלים הם חגים בעלי אופי חקלאי, בעוד ראש השנה ויום הכיפורים דווקא פוגמים בסדר החקלאי הזה: הם מהווים נקודת עצירה דווקא בעונה הכי חשובה של השנה החקלאית, תקופת הבשלת הפירות, רגע לפני חגיגות האסיף. החודש השביעי בנוי ממועדים בעלי מטרה אחת: לבקש ולהתחנן בפני האל לקראת השנה החדשה. מטרת התרועה של ראש השנה היא למשוך את תשומת הלב של ה' ולהזהיר אותנו שבעת השמחה אין לנו לשכוח את תלותנו בקב"ה. מטרת הצום היא הכפרה לכל נפש.³¹

בסוכות תשבו: שבעה ימים של עצירה לפני ה'

וידבר ה' אל משה לאמר: דבר אל בני ישראל לאמר בתמשה עשר יום לחדש השביעי הזה חג הסוכות שבעת ימים לה': ביום הראשון מקרא קדש כל מלאכת עבודה לא תעשו: שבעת ימים תקריבו אשה לה' ביום השמיני מקרא קדש יהיה לכם והקרבתם אשה לה' עצרת הוא כל מלאכת עבודה לא תעשו: אלה מועדי ה' אשר תקראו אתם מקראי קדש להקריב אשה לה' עלה ומנחה זבח ונסכים דבר יום ביומו: מלבד שבתת ה' ומלבד מתנותיכם ומלבד כל נדריכם ומלבד כל נדבתיכם אשר תתנו לה':

²⁹ ויקרא כ"ג, כו-לב.

³⁰ בפירושו על אתר.

³¹ בהמשך נראה כי גם חג הסוכות שייך לרצף של ראש השנה ויום הכיפורים.

אָךְ בְּחַמְשָׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׂבִיעִי בְּאַסְפֹּכֶם אֶת תְּבוּאַת הָאָרֶץ תַּחֲגוּ אֶת חַג ה' שְׁבַעַת יָמִים [...] וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וְעֶנְף עֵץ עֶבֶת וְעֵרְבֵי נַחַל וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי ה' אֱ-לֹהֵיכֶם שְׁבַעַת יָמִים [...] כָּל הָאֲזָרַח בְּיִשְׂרָאֵל יָשׁוּבוּ בַסֶּפֶת: לְמַעַן יִדְעוּ דִרְתִּיכֶם כִּי בַסֶּפֶת הוֹשִׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי ה' אֱ-לֹהֵיכֶם: וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת מִצְוֵי ה' אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:³²

חג הסוכות הנקרא גם חג האסיף, חל בסוף השנה החקלאית ובסוף עונת ההבשלה בה האדם אוסף את מעשי ידיו³³ ונכנס אל ביתו לקראת ימי המטר והקור. זו התקופה הכי לחוצה בשנה, ודווקא אז הקב"ה קורא לאדם לעצור ממלאכתו ולהתבונן בשפע הא-לוהי.

פרשיית חג הסוכות נקטעת לשניים ע"י המילה 'אך', כאשר היא מבדילה את חג הסוכות משאר החגים, לאחר שבסוף הפרשה הראשונה מופיעה החתימה של החגים: "אֲלֶה מוֹעֲדֵי ה' אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ". כך, חלקה השני של פרשיית חג הסוכות העוסקת במצוות החג, סוכה וארבעת המינים, מובדלת משאר החגים.³⁴

אפשר להסביר כי הבדלה זו באה להדגיש את המהות החשובה של חג הסוכות שבאה לידי ביטוי במצוותיו. קיום ארבעת המינים הוא אמירת שבח לה' על היכול של השנה שהסתיימה וגם תפילה לברכה ולפרייה בשנה החדשה. אופיו של חג הסוכות מבטא את השמחה האדירה שיש בתקופה זו. ביטוי ייחודי לחג הסוכות הוא "ושמחתם". גם בפרשיית חג הסוכות בדברים יש ציווי מפורש לשמח:

וּשְׂמַחְתָּ בַּחֲגֹךָ אֹתָהּ וּבְנֶגְדָהּ וּבְתֵדָהּ וּעֲבָדְךָ וְאַמְתָּךָ וְהַלְוֵי וְהַגֵּר וְהַיְתוֹם וְהָאֵלְמָנָה אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ [...] כִּי יִבְרַכְךָ ה' אֱ-לֹהֶיךָ בְּכָל תְּבוּאַתְךָ וּבְכָל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ וְהֵייתָ אֶךָ שְׂמֵחַ:³⁵

א-להים מצווה אותנו לשמח דווקא בזמן הכי לא מתאים להתפנות מעיסוקים, כדי שתהיה לאדם ההזדמנות להתבונן ולהבין שכל עבודתו בעולם היא מאת ה'.

³² ויקרא כ"ג, לג-מד.
³³ בהשראת השיר 'אסיף' של איתמר פרת, שמתאר את תקופת סיום השנה המלאה בתקוות לשנה החדשה.
³⁴ מילגרום מכנה את פסוקים לט-מד "תוספת לחג הסוכות". ראה: ויקרא - ספר הפולחן והמוסר.
³⁵ דברים ט"ז, יד-טו.

כפי שהזכרנו לעיל, לכל חג יש את המצווה החקלאית הנעשית "לפני ה'". לעומת הנפת העומר והנפת שתי הלחם, ארבעת המינים אינם טעונים הנפה אלא נענועם מגיע בצורה ספונטנית, דבר המבטא את השמחה הפרטית של האדם:

רבי אליעזר אומר: כשם שאין אדם יוצא ידי חובתו ביום טוב הראשון של חג בלולבו של חבירו, דכתיב ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפת תמרים - משלכם, כך אין אדם יוצא ידי חובתו בסוכתו של חבירו, דכתיב חג הסוכת תעשה לך שבעת ימים - משלך.³⁶

ר' אליעזר מלמד שמהות השמחה בחג הסוכות היא השמחה הפרטית - לאדם יש ארבעת המינים משלו וסוכה משלו. חג הסוכות מחזיר את האדם לעצמו: "כל האזרח בישראל ישבו בסוכות", כל אחד והסוכה האישית שלו היוצרת את החיבור האישי בין האדם לא-לוהיו אחרי המתח של הימים הנוראים.³⁷

השמחה האמתית שיש במועדים היא המצוות המביעות אהבה וקשר בין האדם לא-לוהיו. העבודה עצמה צריכה להיות כולה מוקדשת לה' א-להיך המצווה לשמוח במועד. דווקא בסוכות האדם זוכה לשתי מצוות: האחת מדגישה את הביטחון ואת חוסר הפחד שביציאה מהבית המוגן אל הטבע הפראי (סוכה), והשנייה מדגישה את התודה, השבח והתקווה לשנה החדשה (ארבעת המינים).

אחרית דבר

הביטויים והמשמעויות המסתתרים מאחורי המועדים המוזכרים בפרשה, מוסיפים הרבה טעם והבנה למהותם של מועדי ישראל. לעומת שאר פרשיות המועדים, בפרשיית המועדות יש התמקדות בהתפשטות של המועדים לכל מרחבי החיים, המקום והזמן. בפרשיה שלנו המועד נחגג לא רק במתחם המקודש אלא בכל מקום.³⁸

פתחת בתחילת מאמרי בביטוי: "זמנים זה קודש", ואכן לפי הפרשיה אנו מבינים את חשיבותו של הזמן. החגים נתנו בשבילנו, כדי שנפנים את החיבור שלנו עם

³⁶ בבלי סוכה, כ"ז, ב.

³⁷ אופיו האישי של החג מופיע גם בדברי הרמב"ם, הלכות שופר וסוכה ולולב פרק ח', הלכה ט"ו.

³⁸ הרב תמיר גרנות, 'בכל מושבותיכם', תורת עציון, ויקרא, עמ' 304.

הקב"ה. כל מועד מבטא קרבה מסוימת, ולמרות הקושי של האדם המודרני עם הדרישות של החג, בסופו של דבר יש פה כוונה לאהבה וקשר בינינו לבין א-להים.³⁹

לסיום אביא את תשובתו של ח"נ ביאליק לדוד אומנסקי מקיבוץ גניגר, שביקש מביאליק להכין לחברי הקיבוץ טקס חדש לקראת חג הפסח:

את החגים אין בודים מן הלב [...] אפשר ל"נסח" ול"סגנן" קצת את החגים, אבל לא לברוא יש מאין. החג הוא ענין של יצירה קבוצית, שמשתתפים בה כוחות ויסודות מרובים ושונים: הדת, המסורת, ההיסטוריה, האומנות, הטבע וכ"ו וכ"ו, וכשם שאין כותבים שירים טובים על פי הזמנה והדרכה או ע"י שליח, כך אי אפשר להזמין חג או טקס של חג. החגיגות הנאמנה יוצאת מן הלב ובאה לעולם ברוח הקודש... עצתי האחת היא: חוגו את חגי אבותיכם והוסיפו עליהם קצת משלכם לפי כוחכם ולפי מסיבתכם. העיקר, שתעשו הכל באמונה ומתוך הרגשה חיה וצורך נפשי, ואל תתחכמו הרבה. אבותינו לא נמאסו עליהם שבתותיהם ומועדיהם, אף על פי שחזרו עליהם כל ימי חייהם כמה וכמה פעמים בנוסח אחד. הם מצאו בהם כל פעם טעם אחר והתערותא חדשה. ויודע אתה מפני מה? מפני שהייתה בהם לחלוחית וברכת החג שכנה בנפשם. אלה שאינם מוצאים טעם בחגים ובמועדים, סימן שנפשם ריקה ותוכם חול, ולאלה אין תקנה.⁴⁰

³⁹ המילה אהבה חוזרת על עצמה בתפילת מוסף שכל עניינה כיסופים לחוג את החג בבית המקדש: "ותתן לנו ה' א-להינו באהבה, מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון", "אתה בחרתנו מכל העמים, אהבת אותנו ורצית בנו".

⁴⁰ ח"נ ביאליק, איגרות ביאליק, כרך ה' עמ' נ"ד